

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Шакун Євгеній ФІЛОСОФІЯ БЕЗПЕКИ: ОСНОВНІ ПАРАДИГМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	45
Овчаров Олександр ФЕНОМЕН ПРАЦІ Й ВІДЧУЖЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ К. МАРКСА..	48
 СЕКЦІЯ № 2. ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА В СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ	
Добролюбська Юлія ХРОНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ «КНИГИ ПРО ВЕЛИКЕ ЄДНАННЯ» КАН Ю-ВЕЯ У КОНТЕКСТІ ЙОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	52
Федорова Алла СТАРОВІРИ БУДЖАКА: МІЖ КОНФОРМІЗМОМ ТА НОНКОНФОРМІЗМОМ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ).....	56
Rybka Nataliia, Pecherskyi Ivan THE PHILOSOPHY OF ARTHUR SCHOPENHAUER AS PROJECTED ON MODERN GENERATIONS.....	59
Світлицька Віолета МИСТЕЦТВО МЕТАМОДЕРНУ: ФІЛОСОФСЬКА ПЕРСПЕКТИВА ТА КЛЮЧОВІ РИСИ.....	62
Габер Мохаммед Аль-Сейєд Аміна МЕТАМОДЕРН ЯК СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА.....	64
Начев Микола ПОШИРЕННЯ МЕТАМОДЕРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	67
Неборак Олександра ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ...	71
Данільченко Анастасія КОЗАЦЬКЕ БАРОКО ЯК СТИЛЬ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	75

НЕБОРАК ОЛЕКСАНДРА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет МГРСтаТ

Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Культурна спадщина – це сукупність матеріальних та нематеріальних об'єктів, які мають велике історичне, культурне та естетичне значення для певної групи людей, спільноти або нації. Матеріальна культурна спадщина включає архітектурні пам'ятки, ансамблі, музеї, бібліотеки, художні та книжкові колекції тощо. Нематеріальна культурна спадщина, за визначенням у Конвенції ЮНЕСКО, охоплює звичаї, традиції, форми вираження, знання та навички, а також інструменти, артефакти та простори, що визнані спільнотами як важлива складова їхньої культурної спадщини. Ці елементи, які передаються з покоління в покоління, є невід'ємною частиною культурної ідентичності та постійно репродукуються [1]. Усвідомлення необхідності забезпечити збереження культурних надбань людства прийшло на досить пізньому етапі розвитку цивілізації. Віденський конгрес, який відбувся у 1814-1815 роках після завершення Наполеонівських воєн, примітний у цьому контексті за рядом аспектів. У світлі заданої у даній розвідці мети важливо виділити принаймні три з них.

По-перше, первинно предметом обговорення в юридичній площині були культурні надбання як культурної власності, тобто матеріальні об'єкти, що мали певну культурну цінність. А у поле зору учасників конгресу вони потрапили тому, що величезні масштаби розгулу пограбувань і руйнувань під час війни викликали занепокоєння. Саме тоді «традиційне розуміння права на здобич і винагороду у війні почало ставитися під питання, принаймні щодо музейних колекцій» [2]. Отже, по-друге, йдеться про міжнародний характер обговорень питань культурних надбань, що відбулися на Віденському конгресі. Оскільки цей аспект проблематики – наскрізний для даного дослідження, то тут достатньо тільки його зафіксувати. По-третє, процеси збереження культурної власності почали обговорюватися у час активного націєтворення в Європі [3]. Міністерство культури та стратегічних комунікацій здійснює фіксацію фактів пошкодження пам'яток культурної спадщини в Україні внаслідок російської агресії. За інформацією, наданою обласними та Київською міською військовими адміністраціями, за вересень 2024 року загальна чисельність постраждалих пам'яток культурної спадщини

регіонів зросла на 22 одиниці і на початок жовтня становила 1169 об'єктів, із них національного значення – 117, місцевого – 983, щойно виявлених – 69. Повторні влучання у пошкоджені раніше пам'ятки культурної спадщини сталися в Херсонській та Сумській областях, нові – в Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Херсонській, Сумській та Львівській областях. Пошкоджень зазнали пам'ятки культури у 18 областях та Києві, зокрема: у Харківській області – 315, Херсонській – 154, Донецькій – 161, Одеській – 116, Чернігівській – 65, Київській області та м. Києві – 81, Запорізькій – 49, Миколаївській – 41, Дніпропетровській – 41, Львівській – 60, Луганській – 31, Сумській – 29, Хмельницькій – 10, Полтавській – 6, Вінницькій – 4, Житомирській – 4, Кіровоградській – 1, Черкаській – 1 [4]. Оскільки майже вся територія Луганської та значні частини територій Запорізької, Донецької та Херсонської областей на сьогодні перебувають в окупації, обрахунок точної кількості пошкоджених пам'яток культурної спадщини, що постраждали під час бойових дій та окупації, є неможливим. Окремим питанням є незаконне привласнення Російською Федерацією культурних цінностей України на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та в місті Севастополі. Окупаційна адміністрація на власний розсуд експлуатує об'єкти української культурної спадщини всупереч міжнародному праву у сфері охорони культурних пам'яток, зокрема: недоброчесно реставрує об'єкти, що призводить до їхнього руйнування; змінює призначення використання; проводить незаконні археологічні розкопки; переміщує культурні цінності, що завдає їм суттєвої шкоди та загрожує їхньому збереженню [5]. Директор Місії USAID в Україні Джеймс Хоуп висловлювався так: «Зловмисне, прицільне знищення Росією українських культурних пам'яток є величезною втратою для України, Європи та всього світу. Намагаючись стерти культуру й історію України, Кремль прагне стерти саме поняття української нації» [6]. Слід зауважити, що розуміння важливості цієї проблеми на міжнародному рівні не бракує. Зокрема, член правління Національного музею Тиссена-Борнемісса у Мадриді Франческа Тиссен-Борнемісса зазначала: «З кожним днем стає все ясніше, що війна Путіна проти України полягає не лише в крадіжці території, а й у контролі наративу нації та її культурної спадщини» [6].

Вважаємо, що варто й надалі наполегливо проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу, доносити правду до світової спільноти про масштаби руйнувань нашого культурного надбання і справжні причини таких діянь агресора. Важливо ініціювати масштабні заходи міжнародного рівня. Показовим у цьому плані було засідання у 2022 році Ради Безпеки ООН за Арріа-формулою «Знищення культурної спадщини як наслідок російської агресії проти України» [7].

У заході брали участь як постійні представники держав в ООН, так і представники ЮНЕСКО, а також Міжнародної ради з охорони пам'яток та

історичних місць. Засідання організовано Постійним представництвом Албанії у співпраці з Постійними представництвами Польщі та України. Ця зустріч надала державам-членам ООН можливість почути звіти з перших вуст та експертні оцінки масштабів шкоди, завданої російським вторгненням культурним цінностям в Україні як рухомим, так і нерухомим. Вона також стала запрошенням до міжнародної спільноти продовжувати надавати фінансову міжнародні зусилля щодо захисту культурної щодо захисту культурної спадщини України [8]. Ба більше, навмисне стирання культурної пам'яті сягає корінням у давні часи і має приклади в новітній історії. Фактично йдеться Про війну наративів, про зусилля в царині інформаційно-пропагандистського і морально-психологічного обґрунтування воєнних дій. І в цьому контексті руйнування загарбниками об'єктів культурної спадщини цілком співвідноситься із завданням впливу на свідомість як у короткотерміновій, так і довготерміновій перспективі. Прикладів можна навести безліч.

Ось лише деякі: знищення Іванківського історико-краєзнавчого музею, в якому зберігалися картини Марії Примаченко (частина їх перебувала на тимчасовій виставці в Києві, частину врятували місцеві мешканці, доля решти експонатів залишається невідомою); пошкодження будівель християнського монастиря поблизу міста Святогірськ Донецької області – Свято-Успенської Святогірської Лаври внаслідок бомбардування російською авіацією 12 березня, влучання ракети 9 травня, авіаудару 30 травня, обстрілу 4 червня 2022 р.; майже повне зруйнування будинку Тарнавських у складі Чернігівського історичного музею – історичної будівлі 1902 р., що належала Василю Тарнавському, громадському та культурному діячу, відданому справі збереження української культури (там містилася колекція оригінальних рукописів, зокрема Тараса Шевченка, картин та етнографічних реліквій); пошкодження Національного історико-меморіального заповідника Бабин Яр у Києві (незавершеної будівлі Музею Голокосту та парку, де поховано тисячі жертв нацистських злочинів); значні пошкодження Храму Воскресіння Христового в селі Лукашівка на Чернігівщині, побудованого у 1800 р., (окупанти використовували його для допитів полонених і зберігання боєприпасів, один із яких здетонував); зруйнування внаслідок мінометного обстрілу російськими військами 7 березня 2022 р. Церкви Різдва Пресвятої Богородиці у селі В'язівка Житомирської області (пам'ятка архітектури національного значення, збудована у 1862 р.; значні пошкодження Національного літературно-меморіального музею Григорія Сковороди в селі Сковородинівка Харківської області (будівля XVIII ст., в якій видатний український поет і філософ провів останні роки свого життя).

Злочини документуються там, де це можливо, оскільки на окупованих територіях і в районах, де ведуться активні бойові дії, робити це надзвичайно складно. Водночас слід погодитися із зауваженням В. Притулюка: «Система

обліку об'єктів культурної спадщини є недосконалою, про що свідчить неприпустима повільність формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України і недостатність інформації, яку він містить. Також очевидно, що без ефективної, сучасної системи обліку цих пам'яток не може бути мови про ефективність їх збереження» [9]. Проблема захисту культурної спадщини набуває особливої актуальності під час війни, як це є зараз в Україні. З огляду на кількість зруйнованих, пошкоджених і вкрадених росіянами з початку війни пам'яток можемо констатувати, що масштабність зазначених злочинів, втрата об'єктів історичної пам'яті, культурного надбання є свідченням геноциду українського народу. Реагування на цей виклик передусім передбачає активізацію державно-управлінського чинника впливу на розв'язання проблем захисту культурної спадщини для притягнення до відповідальності Росії як держави-агресора, а також конкретних фізичних осіб, винних у знищенні, пошкодженні та викраденні культурних цінностей України.

Держава має опікуватися і удосконаленням законодавства щодо захисту об'єктів культурної спадщини (у Верховній Раді України для цього вже створено спеціальну міжкомітетську робочу групу), і плануванням та реалізацією превентивних заходів (включаючи освітні програми та просвітницьку діяльність), і інвентаризацією культурних цінностей та формуванням відповідних баз даних, і аналізом загроз та управлінням ризиками. Тобто йдеться про системну роботу, здійснювану у співпраці з неурядовим сектором, із залученням міжнародних організацій та максимальним використанням можливостей міжурядового співробітництва. Надалі наукові розвідки можуть стосуватися запровадження Україною санкцій до суб'єктів, які беруть участь у незаконному використанні культурних цінностей, а також підтримки України світовою спільнотою щодо правового захисту, осуду незаконних дій, нехтування міжнародного пам'яткоохоронного права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://mcsc.gov.ua/news/ukrayinska-kulturna-spadshhyna-materialni-ta-duhovni-nadbannya-nacziyi/>
2. Boylan, P. (1993). Review of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. Paris, UNESCO, 248
3. Hobsbawn, E. J. (1992). Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality. 2nd ed. Cambridge University Press, 214
4. МКСК : 1169 об'єктів культурної спадщини постраждали в Україні через російську агресію. МКСК : вебсайт. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/1169-obyektiv-kulturnoyi-spadshhyny-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu/> (дата звернення: 25.09.2024).
5. 388 об'єктів культурної спадщини зруйновано, кількість збільшується кожного дня: Український інститут розповідь Про КОЖНИЙ об'єкт проєкту

- «Листівки з України». Ukrainian Institute : websit. URL: <https://ui.org.ua/news/postcards-from-ukraine-project/> (дата звернення : 25.09.2024).
6. Панасюк В. У листопаді з музеїв Києва таємно вивезли 51 картину : де вони зараз. Meta : websit. URL : <https://meta.ua/uk/news/society/60598-u-listopadi-z-muzeviv-kieva-taemno-vivezli-51-kartinu-de-voni-zaraz/> (дата звернення: 25.09.2024).
7. Бондар Г. На засіданні Радбезу ООН обговорили знищення Росією культурної спадщини України: вебсайт. URL : <https://www.unian.ua/war/nazasidanni-radbezu-oon-obgovorili-zni-shchennya-rosiyeyu-kulturnoji-spadshchiniukrajini-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11905119.html> (дата звернення : 25.09.2024).
8. L'ICOMOS s'adresse au Conseil de sécurité de l'ONU lors d'une réunion sur le patrimoine culturel ukrainien. ICOMOS : websit. URL <https://www.icomos.org/fr/77-articles-en-francais/108292-1-icomos-s-adresse-au-conseil-de-securite-de-l-onu-lors-d-une-reunion-sur-le-patrimoine-culturel-ukrainien> (дата звернення: 25.09.2024).
9. Притулюк В. Державна політика у сфері охорони культурної спадщини (на прикладі пам'яткоохоронної діяльності на Волині). Літопис Волині. 2022. Вип. 26. С. 37-41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.06>.

ДАНІЛЬЧЕНКО АНАСТАСІЯ

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність В2 «Дизайн», факультет дизайну, архітектури та мистецтв
Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

КОЗАЦЬКЕ БАРОКО ЯК СТИЛЬ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Українське бароко, а особливо його унікальна форма – козацьке бароко, займає особливе місце в історії національного мистецтва. Цей стиль сформувався у XVII–XVIII століттях на хвилі піднесення української духовності, культури та державності, коли козацтво стало провідною силою в суспільному житті. Козацьке бароко поєднало в собі риси європейського бароко та місцевих художніх традицій, створивши неповторний феномен, що відображає дух свободи, патріотизму та глибокої релігійності українського народу. Воно проявилось не лише в архітектурі, а й у живописі, іконописі, літературі, музиці, утверджуючи ідеали краси, гармонії та духовної сили [5].

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.